

Agencija za elektroničke medije
Agency for Electronic Media

PRIOPĆENJE VIJEĆA ZA ELEKTRONIČKE MEDIJE

Uzimajući u obzir veliki interes javnosti u vezi s tekstom Hrvoja Marjanovića „Mrtvaci uživo: katoličke nekrofilске orgije su najluđi show na HRT-u“ objavljen na internetskom portalu Index.hr, 13. travnja 2016., Vijeće za elektroničke medije donosi slijedeće priopćenje.

Analizom teksta utvrđeno je da on sadrži niz izraza koji kod vjernika mogu izazvati osjećaj nezadovoljstva, poniženosti, povrijeđenosti i uvrijeđenosti.

Pojedini se izrazi i stilske figure u tekstu mogu smatrati neukusnima i apsolutno neprimjerenima u javnoj komunikaciji (npr. usporedba s nekrofilskim orgijama), te cijeli tekst, svojom retorikom i tonom, podiže tenzije i dodatno pojačava napetosti u društvu, zanemarujući odgovornost za javno izgovorenu ili napisanu riječ. Vijeće u tom smislu izražava zabrinutost zbog sveprisutnog pada standarda novinarske profesije što dodatno urušava kulturu dijaloga i duh tolerancije u Hrvatskoj.

Međutim, neprofesionalno, senzacionalističko izvještavanje i iznošenje tvrdnji i vrijednosnih sudova koji mogu biti uvredljivi i pogrđni ne predstavljaju nužno govor mržnje, tj. onaj govor koji zaista jeste huškački i poziva na mržnju, netoleranciju, diskriminaciju i potencijalno dovodi do nasilja i nemira, imajući u vidu kontekst u kojem je objavljen.

Iako tekst „Mrtvaci uživo: Katoličke nekrofilске orgije su najluđi show na HRT-u“ neosporno predstavlja javni izričaj koji u određenoj mjeri ismijava Katoličku crkvu i njen sustav vjerovanja, pa se može smatrati usmjerenim prema skupini ljudi zbog njihove vjerske pripadnosti, smatramo da nedostaje ključni element za utvrđivanje govora mržnje, a to je poticanje na nasilje ili mržnju. Naime, poticanjem se kroz zagovaranje i prijetnje, nastoji utjecati na druge da se uključe u određene oblike ponašanja. Tekst ne sadrži elemente poticanja na ikakvo nasilje, a nema ni elementa poticanja drugih na mržnju. Iako se tekst može smatrati čak i iskazivanjem netrpeljivosti kroz ridikuliziranje, mržnja podrazumijeva aktivni osjećaj odbojnosti i neprijateljstva povezan sa sklonošću ozljeđivanja, a ti se stavovi ne mogu iščitati iz ovoga teksta.

Tekst sadrži elemente parodije i satire, a ovi stilovi podrazumijevaju napad i ismijavanje koje može izazvati negativne emotivne reakcije kod pojedinaca i skupina koje predstavljaju objekt napada. Unatoč očito negativnom stavu spram religije općenito te posebice spram institucije Katoličke crkve, smatramo kako sporni tekst ipak istovremeno analizira i određena pitanja od javnog interesa jer razmatra ulogu javne televizije.

Europski sud za ljudska prava prihvatio je stajalište kako uvreda vjerske dogme ili predstavnika vjerske zajednice ne prerasta nužno u uvredu svakog/pojedinca koji pripada toj vjerskoj zajednici. U tom kontekstu podsjećamo i na Rezoluciju „Sloboda izražavanja i poštovanje religijskih uvjerenja“ Parlamentarne skupštine Vijeća Europe iz 2006. godine, u kojoj se ističe kako kultura kritičkog promišljanja i umjetničkih sloboda ima dugu tradiciju u Europi i smatra se pozitivnom i neophodnom za razvoj i društva i svakog pojedinca. „Kritički diskurs, satira, humor i umjetnički izričaj stoga trebaju uživati veći stupanj slobode izražavanja, a pribjegavanje pretjerivanju ne smije se smatrati provokacijom“ ističe se u točki 9. Rezolucije.

U pravnoj teoriji postoje brojne definicije „govora mržnje“. Sve te definicije, usprkos razlikama, sadrže i ističu dva bitna elementa kao specifične distinktivne značajke „govora mržnje“:

- prvo, mora se raditi o izražavanju određenih mrzilačkih i uvredljivih poruka, odnosno sadržaju kojim se izražava, zagovara ili potiče mržnja, diskriminacija ili nasilje, ili koji ponižava, dehumanizira ili obezvređuje
- drugo, takav mrzilački/napadački govor mora biti usmjeren protiv određenih ciljanih, ponajviše manjinskih, ranjivih društvenih skupina i/ili njihovih pripadnika, koji se mogu

identificirati po određenim zajedničkim objektivnim značajkama kao što su rasa, boja kože, nacionalno ili etničko podrijetlo, vjera, spol, seksualna orijentacija, imigrantski status ili porijeklo i slično.

Važno je reći, da se „govor mržnje“ nikako ne smije poistovjećivati sa svakom vrstom ostrašćenog, polemičkog, ili napadačkog javnog diskursa, samo zato što, po ocjeni razborite osobe, iz njega isijavaju negativne emocije, poput gnjeva, mržnje ili netrpeljivosti prema nekome ili nečemu. U „govor mržnje“ posebice nikako i nipošto ne spadaju kritike vlasti, vladine politike ili postupaka i stajališta pojedinaca u vlasti, pa ma koliko te kritike bile žestoke, nepravedne, šokantne, uznemirujuće, mrzilačke ili uvredljive.

Vijeće podsjeća da je pravo na slobodu izražavanja jedno od najdragocjenijih ljudskih prava u svakom demokratskom društvu, izrijekom zajamčeno različitim međunarodnim konvencijama i nacionalnim ustavima. Međutim, pravo na slobodu izražavanja ne odnosi se samo na činjenične tvrdnje i vrijednosne sudove koji se blagonaklono primaju, koji su ne uvredljiviji ili neutralni, nego i na one koji vrijeđaju, šokiraju ili uznemiravaju društvo ili dio populacije.

Mora se, naime, imati na umu da pravo na slobodu izražavanja obuhvaća i pravo građana da izražavaju negativne emocije, naročito u odnosu na vlast koju su demokratski izabrali. U tom smislu ono ima i funkciju svojevrsnog "ispušnog ili sigurnosnog ventila", bez kojeg bi različite osobne i grupne frustracije i nezadovoljstva, u nemogućnosti da se slobodno javno izraze, mogle rezultirati ozbiljnim društvenim poremećajima, pa i nasiljem, te tako ugroziti i same temelje demokratskog poretka. Iako takva vrsta "negativnim emocijama nabijenog" javnog (političkog) diskursa može, dakako pod određenim pretpostavkama, biti ograničena i sankcionirana kao povreda nečijeg ugleda ili časti, ili kao realna i neposredna prijetnja državnoj sigurnosti ili javnom redu i miru, ona se nikako ne smije zakonom zabraniti ili sudski sankcionirati kao „govor mržnje“.

Pojedini dijelovi teksta zasigurno mogu povrijediti osjećaje vjernika i načelno mogu predstavljati uvredu, ali to nije dovoljno. Da bi postojala uvreda, mora postojati uvrijeđena osoba. U pravilu će to biti pojedinac, no iznimno se može raditi i o kolektivu ako skupna uvreda predstavlja ujedno uvredu pojedinaca kao članova kolektiva. Načelno su to manje skupine čiji je broj pripadnika ograničen i pregledan jer ako je pak uvreda sasvim uopćena, a samim time i razvodnjena, pojedini član skupine neće se ni osjećati uvrijeđenim. Da bi se radilo o uvredi, izričaj mora biti usmjeren na bilo koju određenu osobu kojoj bi takvo izražavanje moglo naškoditi časti i ugledu, a ovaj tekst ismijava Katoličku crkvu i vjernike općenito.

Pravo na zaštitu dostojanstva čovjeka nikad se a priori ne smatra pretežnijim pravom koje bi u slučaju sukoba s pravom na slobodu izražavanja trebalo zaštititi. Radi se o pravima istog pravnog statusa. Stoga u slučaju sukoba spomenuta dva ljudska prava treba uspostaviti pravičnu ravnotežu s obzirom na sve okolnosti svakog pojedinog slučaja, vodeći posebice računa da li se sporni medijski prilog odnosi na temu od javnog interesa, da li se njime povrijeđuje dostojanstvo tijela javne vlasti ili pojedinaca, da li je povrijeđeni pojedinac političar, javna osoba ili tzv. anonimni građanin.

Sukladno navedenom, Vijeće za elektroničke medije utvrdilo je da u tekstu autora Hrvoja Marjanovića „Mrtvacu uživo: katoličke nekrofilске orgije su najluđi show na HRT-u“ objavljen na portalu Index.hr dana 13. travnja 2016., nije došlo do kršenja odredaba članka 12. stavka 2. te članka 26. stavka 1. Zakona o elektroničkim medijima.

Ovom prigodom Vijeće poziva sve novinare i strukovne udruge da promiču kulturu dijaloga i izbjegavaju netolerantni diskurs u javnom prostoru.